

Ольга МУЛЬСКА

доктор економічних наук, старший дослідник, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», Львів, Україна, oliotchka.mulska@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1666-3971

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ І ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: ЧУТЛИВІСТЬ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ПОСТУПУ ТЕРИТОРІЇ¹

Вступ. *Фінанси домогосподарств є екзистенційним елементом фінансової системи, базисом її стабільності і драйвером економічного зростання території. Фінансова стійкість домогосподарств і громад має каузальний зв'язок з соціально-економічним поступом регіонів і країни загалом, сприяє розвитку внутрішнього споживчого ринку, підвищенню конкурентоспроможності території, нарощенню ресурсного забезпечення економічного відтворення і відродження.*

Мета – встановити міру чутливості та впливу фінансової стійкості домогосподарств і громад на економічне зростання регіонів в умовах соціально-економічної нестабільності.

Результати. *Розроблено методичний підхід до оцінювання впливу фінансової стійкості домогосподарств і громад на економічне зростання регіонів, комплементарне тестування якого дає змогу встановити міру чутливості економічного зростання до зміни фінансової стійкості домогосподарств і громад у різних часових лагах, а також акцептувати фінансово-інвестиційний потенціал регіону до забезпечення економічної стійкості домогосподарств в умовах соціально-економічної невизначеності.*

Доведено, що фінансова стійкість домогосподарств має позитивний вплив на економічний розвиток регіонів (2019–2021 рр.). Економічне зростання регіонів детерміноване фінансовою стійкістю домогосподарств і громад у діапазоні 1,5–2,4 % і 1,9–2,6 % відповідно. Встановлено, що фінансова стійкість домогосподарств і регіональний економічний поступ мають диференційований темпорально-каузальний зв'язок (у першому часовому лазі простежується реверсний вплив фінансової стійкості домогосподарств на економічне зростання).

Висновки. *Фінансова стійкість домогосподарств має каузальний зв'язок з детермінантами макроекономічного розвитку; інвестиційно-фінансовий потенціал домо-*

---

¹ Дослідження виконано в межах гранту 2020.02/0215 «Фінансові детермінанти забезпечення економічного зростання регіонів та територіальних громад на засадах поведінкової економіки» за підтримки НФДУ.

© Ольга Петрівна Мультська, 2023

господарств детермінує розвиток внутрішнього споживчого ринку, сукупний попит в економіці регіону, економічний поступ території загалом. Перспективою подальших наукових досліджень є оцінювання чутливості фінансової стійкості домогосподарств до макроекономічних шоків.

Перспективи. Предметом подальших наукових досліджень є оцінювання чутливості фінансової стійкості домогосподарств до макроекономічних шоків.

Ключові слова: фінансова стійкість, домогосподарства, методичний підхід, грамади, динамічні зв'язки, каузальність, інвестиційний потенціал, економічне зростання.

Табл.: 3 форм.: 9, бібл.: 17.

Oliha MULSKA

*Dr. Sc. (Economics), M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Lviv, Ukraine, oliochka.mulska@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1666-3971*

FINANCIAL STABILITY OF HOUSEHOLDS AND TERRITORIAL COMMUNITIES UNDER INSTABILITY CONDITIONS: ELASTICITY TO THE ECONOMIC PROGRESS²

Introduction. Household finances are an existential element of the financial system, the basis of its stability and the driver of economic growth of the territory. The financial stability of households and communities has a causal connection with the socio-economic progress of regions and the country, contributes to the development of the domestic consumer market, increasing the competitiveness of the territory, increasing the resource provision of economic reproduction and revival.

The purpose of the article is to establish the degree of sensitivity and impact of the financial stability of households and communities on the economic growth of regions in conditions of socio-economic instability.

Results. A methodical approach to assessing the impact of the financial sustainability of households and communities on the economic growth of regions has been developed, complementary testing of which makes it possible to establish the degree of elasticity of economic growth to changes in the financial stability of households and communities in different run-lags, as well as to accept the financial and investment potential of the region to ensure the economic sustainability of households in conditions of socio-economic uncertainty.

It is proved that the financial stability of households has a positive impact on the economic development of regions (2019–2021). The economic growth of the regions is determined by the financial stability of households and communities in the range of 1.5–2.4 % and 1.9–2.6 %, respectively. It is determined that the financial stability of households and regional economic progress has a differentiated temporal-causal relationship (in the short-run, the reverse impact of the financial stability of households on economic growth can be traced). A high degree of elasticity

---

² The study has been conducted within the framework of the Applied Research "Financial determinants of the provision of economic growth in the regions and territorial communities based on behavioural economy" with the support of the National Research Foundation of Ukraine (M. Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, the grant Reg. No. 2020.02/0215, 2020-2022).

was detected economic growth from the volume of tax revenues, the level of budgetary autonomy and financial self-sufficiency of communities as determinants of their financial stability.

Conclusions. *The financial stability of households has a causal relationship with determinants of macroeconomic development; investment and financial potential of households determines the development of the domestic consumer market, aggregate demand in the economy of the region, economic progress of the territory in general. The perspective of further scientific research is evaluation sensitivities of the financial stability of households to macroeconomic ones shocks.*

Prospects. *The subject of further research is to assess the degree of sensitivity of the financial stability of households to macroeconomic shocks.*

Keywords: *households, financial stability, methodical approach, communities, dynamic connections, causality, investment potential, economic growth.*

JEL Classification: P36, O15.

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічної нестабільності фінансова стійкість домогосподарств і громад України детермінована найбільшим зростанням споживчих цін за останнє десятиліття, стрімким збільшенням вартості енергоносіїв, відсоткових ставок за іпотечним і споживчим кредитуванням, суспільно-політичною невизначеністю, ринковими турбулентностями тощо. Макроекономічні шоки негативно вплинули на забезпечення фінансової стійкості домогосподарств, особливо з низьким рівнем доходів, і громад з високим рівнем дотаційності бюджетів, що у підсумку призвело до повної фінансової неплатоспроможності домогосподарств, унеможливлення повернення боргів і накопичення фінансово-інвестиційних ресурсів, а також послаблення економічного потенціалу громад загалом. Фінанси домогосподарств мають каузальний зв'язок з детермінантами макроекономічного розвитку; фінансова платоспроможність домогосподарств і їх інвестиційний потенціал корелює з темпами розвитку внутрішнього споживчого ринку, розмірами сукупного попиту в економіці регіону тощо.

Система детермінант фінансової стійкості домогосподарств, включаючи обсяги активів і боргів, на додаток до розподілу

фінансових активів на різні фінансові продукти, рівень оплати та її частка у загальних доходах, а також інвестиційна спроможність зазнає суттєвих змін у періоди кризи чи економічного відновлення території. Так, збільшення доступності забезпечених і незабезпечених кредитів свідчить про розвиток фінансової системи та збільшення фінансової спроможності домогосподарств, нарощення фінансової самодостатності громад.

Проблематика дослідження фінансової стійкості домогосподарств є актуальною як у теоретичному, так і прикладному сенсі. Для України вона набуває соціально значущих ознак з огляду на потребу підвищення фінансового добробуту населення, покращення інших якісних індикаторів його життя, а також формування регіональних програм розвитку, концепції фінансової стійкості громад і регіонів. Відтак, трансформаційні зміни, які відбуваються в економічній системі країни та її регіонах, а також зміни в фінансово-економічній поведінці домогосподарств актуалізують необхідність розробки нової адаптивної методики оцінювання впливу фінансової стійкості домогосподарств і громад на економічний розвиток регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дефініція фінансової стійкості до-

могосподарств і методологія оцінювання її чутливості до макроекономічних шоків і економічного поступу регіонів практично не розкрита у вітчизняному науковому дискурсі. Натомість, в іноземних наукових дослідженнях на емпіричному рівні доведений каузальний зв'язок фінансової стійкості домогосподарств, території і макроекономічного розвитку. Загалом фінансову стійкість домогосподарств розглядають як фінансово-економічний стан, за якого домогосподарство здатне повністю виконувати фінансові зобов'язання, почуватися в безпеці і не зазнавати негативного впливу дії чинників зовнішнього середовища [1; 2]. Фінансову стійкість визначають і як рівень контролю над фінансовими ресурсами, ступінь фінансової захищеності, свободу прийняття рішень для задоволення економічних інтересів і досягнення фінансових цілей [3; 4].

У світовій економічній науці оцінювання фінансової стійкості і її впливу на економічне зростання території ґрунтується на комплексному дослідженні, з одного боку, співвідношення доходів і витрат, рівня купівельної спроможності домогосподарств, а з іншого, фінансової спроможності і самодостатності [5; 6]. Прикладної цінності набув методичний підхід до дослідження фінансової стійкості домогосподарств у проєкції детермінант фінансової грамотності та інклюзії [7; 8]. Фінансова грамотність позиціонується як рівень фінансової соціалізації домогосподарств і визначає потенційний ступінь фінансової резилентності [9].

Науковцями Львівської школи регіоналістики здійснено численні дослідження детермінант фінансової стійкості та фінансово-економічної поведінки (рівень споживання, заощадження, інвестицій) домогосподарств і їх взаємозв'язку з темпами економічного зростання регіонів і територіальних громад [10; 11; 12]. Споживча по-

ведінка домогосподарств в Україні постійно змінюється під впливом економічних потрясінь, політичної нестабільності, зростання соціальної вразливості і, відповідно, напруги в суспільстві. Відсутність сталого економічного зростання упродовж тривалого часу призвело до посилення соціальної нерівності, поглиблення бідності, скорочення можливостей домогосподарств до заощаджування та інвестування, власних фінансових ресурсів.

Контраверсійним напрямом дослідження фінансової стійкості є її ототожнення з фінансовою спроможністю [13; 14; 15]. Дослідження на предмет фінансової спроможності актуалізують питання фінансової резилентності домогосподарств і громад [16], їх здатності зберігати фінансову стабільність в умовах макроекономічних шоків, зокрема гранична фінансова резилентність домогосподарств вимагає додаткової підтримки через доступ до різних активів ліквідності (кредити, соціальні виплати та ін.).

Наявні методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості та її впливу на економічний розвиток потребують адаптації з урахуванням умов просторового розвитку. Одним із важливих результатів методичної адаптації є моделювання взаємозв'язку фінансової стійкості домогосподарств, громад та економічного зростання регіонів в умовах посилення дії макроекономічних шоків. В умовах невизначеності посилюється практична значущість отриманих результатів для подальшого поступу регіонів і територіальних громад, оскільки фінансова стійкість визначає ефективність реалізації економічного потенціалу території і рівень фінансової капіталізації отриманих результатів.

Метою статті є встановлення міри чутливості та впливу фінансової стійкості домогосподарств і територіальних громад на економічне зростання регіонів в умовах соціально-економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідентифікуючи фінансову стійкість домогосподарств як здатність реагувати на зміни ендогенних і екзогенних чинників задля забезпечення їхнього стабільного фінансового стану, запропоновано конфігурацію індикаторів емпіричного показника фінансової стійкості домогосподарств у проєкції трьох компонент – (1) доходи, умови проживання домогосподарств; (2) соціальний захист домогосподарств; (3) ресурсне забезпечення домогосподарств. Варто зауважити, що дослідження фінансової стійкості домогосподарств, як і громад, має інформаційно-аналітичні обмеження, пов'язані з нестачею консолідованої статистичної інформації щодо окремих фінансових індикаторів у динаміці, а також зі значними методичними прогалинами щодо співрозмірності масиву даних.

Трансформаційні зміни, які відбуваються в економічній системі країни та її регіонах, а також зміни в економічній поведінці домогосподарств зумовили вибір відповідної структури системи детермінант фінансової стійкості домогосподарств (формула 1).

$$FR_t = \begin{pmatrix} In_t \\ SS_t \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} W_t & In_t & ICP_t & DK_t & HS_t \\ SH_t & SP_t & WD_t & Aln_t & \\ SCO_t & InvO_t & SR_t & TO_t & \end{pmatrix}, \quad (1)$$

де FR_t – фінансова стійкість домогосподарств у t -період часу; In_t – доходи, умови проживання домогосподарств у t -період часу; W_t – середньомісячна номінальна заробітна плата, у середньому на одного штатного працівника, євро; In_t – наявний дохід одного з членів домогосподарства у t -період часу; ICP_t – цінова стабільність (індекс споживчих цін), % до попереднього року; DK_t – децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення; HS_t – забезпеченість домогосподарств житлом у t -період часу, у розрахунку на одне домогосподарство, євро, м²; SS_t – соціальний захист

домогосподарств у t -період часу; SH_t – середній розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим домогосподарствам у t -період часу, євро; SP_t – середній розмір пільг і субсидій (безготівкові) на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії, палива, у розрахунку на одне домогосподарство, євро; WD_t – сума заборгованості з виплати заробітної плати, євро, у розрахунку на одне домогосподарство; Aln_t – кількість домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму, у % до загальної кількості домогосподарств; RS_t – ресурсне забезпечення домогосподарств у t -період часу; SCO_t – споживчі сукупні витрати домогосподарств, у розрахунку на одне домогосподарство за місяць, євро; $InvO_t$ – інвестиційні витрати домогосподарств у t -період часу, євро, у розрахунку на одне домогосподарство; SR_t – нагромаджені сукупні ресурси домогосподарств у t -період часу, євро, у розрахунку на одне домогосподарство; TO_t – частка сукупних витрат домогосподарства на продукти харчування у t -період часу, у розрахунку на одне домогосподарство за місяць, %.

Задля комплексного обґрунтування впливу фінансової стійкості домогосподарств і громад на економічне зростання регіонів (на прикладі окремих областей України, 2019–2021 рр.) здійснено VAR-моделювання, що дає змогу виявити динамічні зв'язки між досліджуваними індикаторами, обґрунтувати висновки щодо необхідності збільшення фінансової спроможності домогосподарств з урахуванням тенденцій регіонального розвитку в конкретному часовому лазі. Так, у 2019–2021 рр. спостерігався інертний вплив фінансової стійкості громад на економічне зростання регіонів у всіх економічних зонах України, що підтверджується результатами економетричного дослідження (табл. 1). Наприклад, у Чернігівській області у двох часових лагах присутній реверсний зв'язок фінансової стійкості громад і темпів економічного зростання, що пояснюється висо-

Таблиця 1

Еластичність фінансової стійкості громад та економічного зростання регіонів України: емпірика VAR-моделювання, 2019–2021 рр.*

Регресори	Області									
	Чернігівська		Чернівецька		Дніпропетровськ		Хмельницька		Херсонська	
	EG	FD	EG	FD	EG	FD	EG	FD	EG	FD
EG (-1)	0,792 (0,348) [2,273]	0,142 (0,485) [0,294]	0,8797 (0,287) [3,058]	-0,022 (0,433) [-0,052]	0,511 (0,630) [0,810]	-0,024 (0,381) [-0,063]	-0,409 (0,835) [-0,489]	-0,037 (0,295) [-0,125]	0,590 (0,311) [1,897]	-0,740 (0,299) [-2,467]
EG (-2)	-1,1033 (0,496) [-2,224]	0,768 (0,690) [1,113]	-1,024 (0,398) [-2,568]	0,1880 (0,601) [0,312]	-0,266 (0,888) [-0,299]	-0,176 (0,537) [-0,327]	0,174 (0,880) [0,197]	0,233 (0,310) [0,751]	-0,896 (0,364) [-2,458]	0,291 (0,351) [0,829]
FD (-1)	-0,0533 (0,363) [-0,146]	0,0741 (0,505) [0,146]	0,5590 (0,414) [1,347]	0,496 (0,624) [0,794]	0,155 (0,808) [0,192]	0,045 (0,489) [0,093]	0,282 (1,765) [0,160]	0,0614 (0,623) [0,098]	-0,8449 (0,622) [-1,357]	-0,106 (0,604) [-0,177]
FD (-2)	-0,0840 (0,326) [-0,257]	0,7450 (0,454) [1,639]	-0,560 (0,450) [-1,243]	0,5527 (0,678) [0,814]	-0,248 (0,633) [-0,392]	0,568 (0,383) [1,482]	-0,224 (0,734) [-0,306]	0,450 (0,259) [1,737]	0,598 (0,502) [1,191]	0,890 (0,484) [1,839]
C	1,414 (0,461) [3,062]	-0,9761 (0,642) [-1,518]	1,158 (0,326) [3,548]	-0,335 (0,491) [-0,681]	0,830 (0,985) [0,842]	0,1708 (0,596) [0,286]	1,2855 (1,555) [0,826]	-0,1063 (0,549) [-0,193]	1,3850 (0,394) [3,515]	0,4092 (0,379) [1,077]
R ²	0,86171	0,83877	0,87049	0,89025	0,32781	0,83957	0,36891	0,82054	0,8601	0,9255
Adj. R ²	0,58515	0,51631	0,61148	0,67077	0,21654	0,51872	0,8932	0,46163	0,5803	0,7767
S.E.	0,11324	0,15765	0,09576	0,14431	0,22273	0,13480	0,28682	0,10127	0,0921	0,0888
F-statistic	3,115775	2,60117	3,36086	4,05614	0,2438	2,6167	0,2922	2,28622	3,0743	6,2181
	Івано-Франківська		Львівська		Миколаївська		Рівненська		Сумська	
	EG	FD	EG	FD	EG	FD	EG	FD	EG	FD
EG (-1)	-0,042 (0,590) [-0,072]	0,125 (0,234) [0,536]	-0,395 (0,408) [-0,969]	-0,052 (0,253) [-0,205]	-0,159 (0,644) [-0,247]	-0,116 (0,393) [-0,295]	1,007 (1,883) [0,535]	0,548 (0,512) [1,070]	0,205 (0,727) [0,282]	-0,5051 (0,074) [-6,762]
EG (-2)	0,060 (0,674) [0,088]	-0,165 (0,268) [-0,615]	-0,697 (0,421) [-1,654]	0,2477 (0,262) [0,944]	-0,141 (0,704) [-0,201]	0,0168 (0,429) [0,039]	1,442 (3,298) [0,437]	1,244 (0,896) [1,387]	-0,0214 (0,599) [-0,035]	-0,0507 (0,061) [-0,819]
FD (-1)	-0,398 (1,716) [-0,232]	0,982 (0,682) [1,438]	-0,508 (0,782) [-0,650]	0,482 (0,486) [0,991]	-0,024 (1,305) [-0,018]	0,0587 (0,796) [0,073]	5,338 (10,27) [0,519]	4,3096 (2,793) [1,542]	0,677 (1,466) [0,462]	0,244 (0,150) [1,626]
FD (-2)	-0,206 (1,173) [-0,176]	0,295 (0,460) [0,633]	0,528 (0,790) [0,668]	0,469 (0,491) [0,956]	-0,327 (0,849) [-0,385]	0,862 (0,518) [1,664]	-6,267 (11,990) [-0,522]	-4,068 (3,260) [-1,247]	-1,126 (1,675) [-0,672]	1,4012 (0,171) [8,149]
C	1,292 (0,790) [1,633]	-0,170 (0,314) [-0,541]	2,172 (0,769) [2,821]	-0,330 (0,478) [-0,690]	1,531 (1,048) [1,460]	-0,011 (0,639) [-0,017]	-0,296 (3,043) [-0,097]	-1,083 (0,827) [-1,309]	1,228 (1,069) [1,148]	-0,0576 (0,109) [-0,525]
R ²	0,30959	0,92080	0,62335	0,85700	0,24819	0,85151	0,17184	0,95348	0,261	0,997
Adj. R ²	-1,0712	0,76241	-0,1299	0,57102	-1,2554	0,55453	-1,4844	0,8604	-1,215	0,992
S.E.	0,19461	0,07742	0,26422	0,16426	0,22158	0,13525	0,28860	0,07847	0,20008	0,02054
F-statistic	0,22421	5,81339	0,82749	2,99670	0,16506	2,8672	0,10375	10,2498	0,17703	188,845

Примітка: EG – рівень економічного зростання регіонів; FD – ступінь фінансової стійкості громад; R² – коефіцієнт детермінації; Adj. R² – скоригований коефіцієнт детермінації; S.E. – стандартна похибка оцінки; F-statistic – критерій Фішера; y ( ) вказана статистична похибка оцінки, [ ] – t-критерій Стюдента.

* Складено автором.

ким рівнем дотаційності громад і водночас значним тиском на місцеві бюджети. Так, зростання рівня фінансової стійкості на 1% призвело до зменшення темпів економічного зростання на 0,053% і 0,008% відповідно. Натомість, швидкі темпи економічного зростання регіону були передумовою для зміцнення фінансової стійкості громад на рівні 0,14% і 0,77% відповідно.

У Чернівецькій, Дніпропетровській і Хмельницькій областях посилення фінансової стійкості громад на 1% у першому часовому лазі веде до збільшення темпів економічного зростання на 0,56%, 0,16% і 0,28% відповідно. Натомість, у другому часовому лазі динамічний зв'язок є обернений і становить 0,56%, 0,25% і 0,22% відповідно. Така тенденція є закономірною, оскільки відбувається збільшення інвестиційних і капітальних витрат у структурі місцевих бюджетів, що зумовило посилення фінансової стійкості громад при зменшенні дохідності бюджетів.

В Івано-Франківській і Миколаївській областях спостерігався реверсний динамічний зв'язок між фінансовою стійкістю громад і економічним зростанням регіонів, зокрема у першому часовому лазі – на 0,40% і 0,02% відповідно, а у другому – на 0,21% і 0,33% відповідно. Макроекономічні шоки і послаблення фінансової стійкості громад призвели до економічного регресу Львівської і Херсонської областей (у першому часовому лазі), Рівненської і Сумської областей (другий часовий лаг).

Реформа фінансової децентралізації забезпечила суттєве зростання фінансової стійкості громад, розширивши джерела формування доходів місцевих бюджетів за рахунок зміни нормативів зарахування ПДФО та плати за надання адміністративних послуг місцевого значення до місцевих бюджетів, збільшення нормативу зарахування екологічного податку, зарахування

єдиного податку до загального фонду місцевих бюджетів, розширення бази оподаткування майнових податків.

Про суттєвий каузальний зв'язок фінансової стійкості домогосподарств та економічного зростання регіонів України у 2019–2021 рр. свідчать результати динамічного моделювання (табл. 2). Так, у Черкаській, Харківській, Кіровоградській, Львівській і Полтавській областях у першому часовому лазі спостерігалось скорочення темпів економічного зростання на тлі зростання фінансової стійкості домогосподарств. Однак у другому часовому лазі такий зв'язок є прямий, що свідчить про сприятливий вплив фінансової стійкості домогосподарств на економічне зростання регіонів. Зокрема, посилення фінансової стійкості домогосподарств на 1% зумовило збільшення темпів економічного зростання регіонів на 0,32%, 0,63%, 0,22%, 0,24% і 0,43% відповідно.

Динамічний зв'язок фінансової стійкості домогосподарств і темпів економічного зростання регіонів має контраверсійні риси у Київській і Тернопільській областях. Так, економічне зростання у всіх часових лагах має реверсний зв'язок з фінансовою стійкістю домогосподарств (зниження рівнів фінансової стійкості домогосподарств на 1% є причиною зменшення темпів економічного зростання на 0,23% і 0,45% відповідно в першому часовому лазі та на 0,19% і 0,39% відповідно у другому часовому лазі). Натомість, збільшення рівнів фінансової стійкості домогосподарств у першому лазі зумовило економічне зростання на 0,52% у Київській області, але зменшення на 0,26% у Тернопільській області. У другому часовому лазі спостерігається реверсний зв'язок між фінансовою стійкістю домогосподарств і економічним зростанням в регіонах на рівні 0,55% і 0,34% відповідно.

Регіональний економічний розвиток є водночас і причиною, і наслідком фінан-

Таблиця 2

Еластичність фінансової стійкості домогосподарств та економічного зростання регіонів України: емпірика VAR-моделювання, 2019–2021 рр.*

Регресори	Області									
	Черкаська		Харківська		Кіровоградська		Київська		Луганська	
	EG	FR	EG	FR	EG	FR	EG	FR	EG	FR
EG (-1)	-0,487 (0,460) [-1,057]	-0,088 (0,104) [-0,847]	-0,275 (0,521) [-0,528]	0,237 (0,2660) [0,889]	0,278 (0,426) [0,653]	-0,446 (0,111) [-3,990]	-0,001 (0,473) [-0,003]	-0,227 (0,432) [-0,525]	0,392 (0,385) [1,016]	-0,303 (0,283) [-1,069]
EG (-2)	-0,241 (0,451) [-0,534]	-0,212 (0,102) [-2,083]	-0,006 (0,464) [-0,014]	-0,220 (0,237) [-0,927]	-0,413 (0,385) [-1,073]	0,328 (0,100) [3,250]	-0,058 (0,504) [-0,115]	-0,192 (0,460) [-0,417]	-0,267 (0,415) [-0,644]	0,279 (0,305) [0,915]
FR (-1)	-1,255 (1,557) [-0,805]	0,453 (0,352) [1,287]	-0,898 (1,094) [-0,820]	0,807 (0,559) [1,443]	-0,613 (0,828) [-0,740]	0,0670 (0,217) [0,308]	0,521 (0,569) [0,916]	0,625 (0,520) [1,203]	0,360 (0,592) [0,608]	1,208 (0,435) [2,777]
FR (-2)	0,315 (0,549) [0,575]	-0,095 (0,124) [-0,769]	0,631 (0,617) [1,022]	-0,181 (0,315) [-0,573]	0,224 (0,405) [0,554]	0,153 (0,106) [1,442]	-0,547 (0,510) [-1,073]	0,0983 (0,466) [0,210]	-0,678 (0,696) [-0,973]	-0,319 (0,512) [-0,624]
C	2,093 (0,899) [2,328]	0,489 (0,203) [2,408]	1,368 (0,679) [2,014]	0,093 (0,347) [0,267]	1,308 (0,680) [1,9224]	0,410 (0,178) [2,302]	1,145 (0,588) [1,946]	0,494 (0,537) [0,920]	1,047 (0,466) [2,244]	0,027 (0,342) [0,080]
R2	0,38252	0,57061	0,23859	0,52150	0,35449	0,85422	0,30951	0,73045	0,44900	0,86469
Adj. R ²	-0,2349	0,1412	-0,5228	0,04300	-0,2910	0,70844	-0,3809	0,46091	-0,1019	0,72938
S.E.	0,33763	0,07637	0,17750	0,09077	0,13682	0,03588	0,15192	0,13875	0,21304	0,15655
F-statistic	0,61949	1,32889	0,31336	1,08987	0,54918	5,85979	0,44825	2,70997	0,81489	6,39068
	Львівська		Полтавська		Тернопільська		Волинська		Житомирська	
	EG	FD	EG	FD	EG	FD	EG	FD	EG	FD
EG (-1)	-0,278 (0,403) [-0,690]	0,114 (0,148) [0,769]	0,473 (0,380) [1,245]	0,315 (0,280) [1,127]	-0,956 (0,354) [-2,696]	-0,451 (0,900) [-0,501]	-0,371 (0,406) [-0,913]	-0,479 (0,248) [-1,930]	0,859 (0,333) [2,574]	0,0683 (0,202) [0,338]
EG (-2)	-0,569 (0,353) [-1,611]	-0,382 (0,130) [-2,934]	-0,508 (0,406) [-1,249]	-0,106 (0,299) [-0,353]	-0,438 (0,320) [-1,367]	-0,389 (0,814) [-0,478]	0,716 (0,565) [1,266]	0,280 (0,345) [0,811]	-0,784 (0,334) [-2,348]	-0,158 (0,202) [-0,782]
FR (-1)	-0,139 (0,767) [-0,181]	0,509 (0,283) [1,798]	-0,511 (0,506) [-1,008]	0,175 (0,373) [0,471]	-0,264 (0,177) [-1,484]	0,198 (0,451) [0,440]	1,728 (0,802) [2,153]	1,334 (0,490) [2,721]	-0,025 (0,704) [-0,035]	0,162 (0,426) [0,379]
FR (-2)	0,240 (0,685) [0,350]	0,198 (0,252) [0,789]	0,430 (0,419) [1,027]	0,436 (0,309) [1,413]	-0,341 (0,193) [-1,763]	0,332 (0,491) [0,677]	-1,545 (0,713) [-2,165]	-0,534 (0,436) [-1,226]	-0,074 (0,525) [-0,141]	0,452 (0,318) [1,420]
C	1,946 (0,709) [2,741]	0,291 (0,261) [1,113]	1,021 (0,528) [2,065]	-0,170 (0,389) [-0,438]	2,709 (0,651) [4,159]	0,979 (1,655) [0,592]	0,767 (0,530) [1,447]	0,263 (0,324) [0,813]	0,988 (0,337) [2,931]	0,116 (0,204) [0,567]
R2	0,5178	0,91114	0,54491	0,67593	0,71746	0,32924	0,5593	0,9138	0,7049	0,8994
Adj. R ²	0,03577	0,82229	0,08982	0,35181	0,43493	-0,3415	0,1186	0,8277	0,4099	0,7989
S.E.	0,21869	0,08063	0,15575	0,1148	0,11986	0,30414	0,1470	0,0898	0,104	0,0630
F-statistic	1,07420	10,2547	1,197377	2,085755	2,539388	0,49086	1,2692	10,612	2,3898	8,9473

Примітка: EG – рівень економічного зростання регіонів; FR – фінансова стійкість домогосподарств; R² – коефіцієнт детермінації; Adj. R² – скоригований коефіцієнт детермінації; S.E. – стандартна похибка оцінки; F-statistic – критерій Фішера; y ( ) вказана статистична похибка оцінки, [ ] – t-критерій Стюдента.

* Складено автором.

сової стійкості громад, яка залежить від ступеня фінансової самостійності, що є результатом бюджетної децентралізації. Так, наприклад, на рівень фінансової стійкості громад Львівської області прямо впливають обсяги капітальних інвестицій і ВРП на рівні 0,05% і 0,02% зі статистичною ймовірністю 90% і 95% відповідно (формула 2).

$$FD_t^{LV} = (2.706^{**}) + (1.076^*)CInv_t^{LV} + (3.650^{**})GRP_t^{LV} - (2.251^*)ICP_t^{LV}, \quad (2)$$

$R^2 = 0.958 \quad DW = 2.22$

де FD_t^{LV} – рівень фінансової стійкості громад у Львівській області у t -період часу; $CInv_t^{LV}$ – обсяги капітальних інвестицій у Львівській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США); GRP_t^{LV} – обсяги ВРП у Львівській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США); ICP_t^{LV} – індекс споживчих цін у Львівській області у t -період часу (%).

Натомість, на фінансову стійкість громад Київської області найбільшою мірою реверсно впливають прямі інвестиції, а сприятливий зв'язок спостерігається з обсягами податкових надходжень на доходи фізичних осіб і підприємств на рівні 0,002% відповідно (статистична значущість дорівнює 95% і 99%) (формула 3).

$$FD_t^{KV} = (7.205^{***}) - (5.907^*)DInv_t^{KV} + (4.681^{**})TP_t^{KV} + (8.652^{***})TE_t^{KV}, \quad (3)$$

$R^2 = 0.964 \quad DW = 2.81$

де FD_t^{KV} – рівень фінансової стійкості громад у Київській області у t -період часу; $DInv_t^{KV}$ – обсяги прямих іноземних інвестицій у Київській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США); TP_t^{KV} – податок на доходи фізичних осіб у Київській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США); TE_t^{KV} – податок на прибуток від доходу підприємств у Київській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США).

Примітно, що збільшення рівня фінансової стійкості громад Харківської області на 1% детермінується посиленням цінової стабільності, обсягами реалізованої продукції малими підприємствами та податку на прибуток від доходу підприємств (формула 4).

$$FD_t^{KH} = (2.395^{**}) + (1.445^*)ICP_t^{KH} + (1.983^*)RP_t^{KH} + (3.339^{***})TE_t^{KH}, \quad (4)$$

$R^2 = 0.851 \quad DW = 1.59$

де FD_t^{KH} – рівень фінансової стійкості громад у Харківській області у t -період часу; ICP_t^{KH} – індекс споживчих цін у Харківській області у t -період часу (%); RP_t^{KH} – обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) малими підприємствами у Харківській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку одного зайнятого працівника, дол. США); TE_t^{KH} – податок на прибуток від доходу підприємств у Харківській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США).

Емпіричні оцінки в Одеській області демонструють, що від збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій і податку на прибуток від доходу підприємств можна очікувати зростання рівня фінансової стійкості громад (формула 5).

$$FD_t^{OD} = (3.583^{**}) + (3.537^*)TE_t^{OD} + (2.100^*)DInv_t^{OD}, \quad (5)$$

$R^2 = 0.789 \quad DW = 2.14$

де FD_t^{OD} – рівень фінансової стійкості громад в Одеській області Харківській області у t -період часу; TE_t^{OD} – податок на прибуток від доходу підприємств у Одеській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США); $DInv_t^{OD}$ – обсяги прямих іноземних інвестицій у Одеській області у t -період часу (коефіцієнти зростання, у розрахунку на 1 особу, дол. США).

Фінансово-інвестиційні ресурси домогосподарств, які виконують роль кінцевої ланки споживання товарів і послуг, формують регіональний капітал і є тригерами місцевого економічного розвитку. Ефективна реалізація домогосподарствами однієї з

моделей економічної поведінки (акумуляція ресурсів на споживання, інвестування чи заощадження) впливає на внутрішній ринок, розвиток структурних компонент економічної системи регіону та темпи економічного відтворення. Дослідження процесів акумуляції, руху, розподілу та перерозподілу фінансових потоків домогосподарств є інформаційно-аналітичним базисом формування фінансової архітектури економічного зростання регіонів у конкретному часовому періоді. Так, у Чернівецькій області економічне зростання на 0,55% визначене попередньою динамікою (відповідний коефіцієнт стає статистично значущим на рівні 95%), і на 0,73% фінансовою стійкістю домогосподарств у першому часовому лазі та на 2,51% – у другому часовому лазі (формула 6).

$$EG_t^{CH} = (0.157^{**})EG_{t-1}^{CH} + (0.144^{**})EG_{t-2}^{CH} + (0.352^{**})FR_{t-1}^{CH} + (0.349^{***})FR_{t-2}^{CH}, \quad (6)$$

$R^2 = 0.984 \quad DW = 2.64$

де EG_t^{CH} – темпи економічного зростання Чернівецької області у t -період часу; FR_t^{CH} – рівень фінансової стійкості домогосподарств Чернівецької області у t -період часу.

Примітно, що збільшення рівня фінансової стійкості домогосподарств загалом сприяє економічному зростанню Івано-Франківської області на 1,94%. Однак на темпи економічного зростання у першому часовому лазі фінансова стійкість домогосподарств має реверсний вплив (формула 7). Зокрема, її збільшення на 1% призводить до зменшення темпів економічного зростання у першому часовому лазі на 1,78% (статистична значущість 95%).

$$EG_t^{IV} = (0.400^{**})EG_{t-1}^{IV} + (0.113^{**})FR_t^{IV} - (0.974^{**})FR_{t-1}^{IV}, \quad (7)$$

$R^2 = 0.840 \quad DW = 2.04$

де EG_t^{IV} – темпи економічного зростання Івано-Франківської області у t -період часу; FR_t^{IV} – рівень фінансової стійкості домогосподарств Івано-Франківської області у t -період часу.

Сприятливий зв'язок між фінансовою стійкістю домогосподарств і економічним зростанням Львівської області простежується у першому часовому лазі (формула 8). Так, за умови зростання фінансової стійкості на 1% можна очікувати збільшення темпів економічного зростання регіону на 3,3%. Економічне зростання Львівської області виглядає доволі інерційним, адже за сумою двох лагів поточне значення цього показника на 95% визначається попередньою динамікою.

$$EG_t^{LV} = (0.147^{**})EG_{t-1}^{LV} + (0.197^{**})EG_{t-2}^{LV} + (1.218^{*})FR_{t-1}^{LV} - (0.785^{**})FR_{t-2}^{LV}, \quad (8)$$

$R^2 = 0.953 \quad DW = 2.06$

де EG_t^{LV} – темпи економічного зростання Львівської області у t -період часу; FR_t^{LV} – рівень фінансової стійкості домогосподарств Львівської області у t -період часу.

Оцінена лагова модель залежності економічного зростання Закарпатської області від рівня фінансової стійкості домогосподарств доводить тезу, що темпи економічного зростання детерміновані інвестиційним потенціалом регіону, який формується за рахунок фінансових ресурсів домогосподарств. Закарпатська область, порівняно з іншими регіонами України, має найбільші обсяги міграційних трансфертів, які спрямовані, переважно, на розвиток внутрішнього споживчого та будівельного ринку. Тому у цьому регіоні спостерігається найбільший вплив фінансової стійкості домогосподарств на темпи економічного зростання загалом (близько 2%) (формула 9).

$$EG_t^{ZK} = (0.583^{*})EG_{t-1}^{ZK} + (0.953^{*})FR_t^{ZK} - (0.721^{*})FR_{t-1}^{ZK}, \quad (9)$$

$R^2 = 0.823 \quad DW = 1.53$

де EG_t^{ZK} – темпи економічного зростання Закарпатської області у t -період часу; FR_t^{ZK} – рівень фінансової стійкості домогосподарств Закарпатської області у t -період часу.

Результати значущості та достовірності VAR-моделювання щодо впливу фінансо-

вої стійкості домогосподарств на економічне зростання регіонів наведено у табл. 3.

Фінансова стійкість домогосподарств, виражена рівнем грошових і негрошових доходів, впливає на формування моделі їх фінансової поведінки, а також на реальну та потенційну споживчу спроможність, а у підсумку – на темпи економічного зростання території. При цьому заощаджувальну активність детермінує в основному рівень сукупних доходів домогосподарств та, відповідно, частка нагромаджених після здійснення усіх витрат ресурсів. Проте не всі заощадження домогосподарств перетворюються на інвестиційні ресурси, тому сьогодні українська економіка відчуває їх гострий дефіцит. З'ясовано, що середньомісячний обсяг інвестицій, які здійснюють домогосподарства в Україні шляхом купівлі акцій, нерухомості (будинків, квартир, дач, гаражів), будівництва, капітального ремонту, вкладів до банків, а також внесків до недержавних пенсійних фондів, у 2021 р. становив лише 3,7% в структурі сукупного

ресурсу домогосподарств. Це свідчить про необхідність зміщення акцентів у споживчій поведінці в напрямку посилення ролі неспоживчих, зокрема інвестиційних, витрат.

Висновки. В умовах соціально-економічної нестабільності фінансова стійкість домогосподарств залежить не тільки від рівня доходів, а й від умов соціально-економічного середовища, які виступають драйверами нарощення фінансового потенціалу чи дестимуляторами активності суб'єктів економічної діяльності. З використанням інструментарію VAR-моделювання виявлено динамічні зв'язки між часовими рядами економічного зростання регіонів і фінансової стійкості домогосподарств та громад, обґрунтовано висновки щодо необхідності збільшення фінансової спроможності домогосподарств і громад на основі тенденцій просторового розвитку. Доведено, що для посилення фінансової стійкості домогосподарств регіональні органи влади мають забезпечити сприятливі інституціональні умови для стимулювання інвестиційної ді-

Таблиця 3

Показники значущості економетричного дослідження впливу фінансової стійкості домогосподарств на економічне зростання окремих регіонів України, 2019-2021 рр.*

Показники	Області			
	Чернівецька	Івано-Франківська	Львівська	Закарпатська
Скоригований коефіцієнт детермінації	0,957698	0,960353	0,874582	0,830961
Стандартна похибка регресії	0,031063	0,012672	0,078874	0,085316
Сума квадратів залишків	0,002895	0,016357	0,018663	0,043673
Логарифм функції максимальної правдоподібності	23,41895	15,022026	15,03250	12,97871
F-статистика	37,22331	11,57292	12,15736	13,27204
p-значення	0,006687	0,002910	0,00331	0,001008
Стандартне відхилення залежної змінної	0,151030	0,138298	0,122716	0,113099
Інформаційний критерій Акайке	-3,870877	-1,004405	-2,007222	-1,795742
Інформаційний критерій Шварца	-3,739394	-0,883371	-1,875738	-1,674708
Інформаційний критерій Ханнана-Квіна	-4,154617	-1,137179	-2,290962	-1,928516

Примітка: розрахунки здійснено у програмному забезпеченні EViews 11

* Складено автором.

яльності домогосподарств, зміцнити внутрішнє соціально-економічне середовище, стійке до криз і потрясінь. Важливим інструментом для цього є ефективна регіональна політика, спрямована на вирівнювання між-регіональних диспропорцій та формування дієвих довгострокових стратегій фінансової поведінки домогосподарств із повноцінним задіянням його інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел

1. CFPB *Financial Well-Being Scale. Scale development technical report. Consumer Financial Protection Bureau. May 2017. URL : <https://www.consumerfinance.gov/data-research/research-reports/financial-well-being-technical-report/>.*
2. Mahendru M. *Financial well-being for a sustainable society: a road less travelled. Qualitative Research in Organizations and Management. 2021. Vol. 16. P. 572–593. <https://doi.org/10.1108/QROM-03-2020-1910>.*
3. Sehrawat K., Vij M. and Talan G. *Understanding the path toward financial well-being: evidence from India. Frontiers in psychology. 2021. Vol. 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.638408>.*
4. Cárdenas S., Cuadros P., Estrada C., Mejía D. *Determinants of financial well-being evidence from Latin America. Caracas: CAF. 2021. URL : <http://scioteca.caf.com/handle/123456789/1794>.*
5. Hassan M.F., Hassan N.M., Kassim E.S., and Said Y.M. *Financial wellbeing and mental health: a systematic review. Studies of Applied Economics. 2021. Vol. 39. P. 1–22. <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i4.4590>.*
6. Rahman M., Isa C.R., Masud M.M. *The role of financial behaviour, financial literacy, and financial stress in explaining the financial well-being of B40 group in Malaysia. Future Business Journal. 2021. Vol. 52. <https://doi.org/10.1186/s43093-021-00099-0>.*
7. Chavali K., Mohan Raj P. and Ahmed R. *Does financial behavior influence financial well-being?. The Journal of Asian Finance, Economics and Business. 2021. Vol. 8(2). P. 273–280. DOI: [10.13106/JAFEB.2021.VOL8.NO2.0273](https://doi.org/10.13106/JAFEB.2021.VOL8.NO2.0273).*
8. Drever A., Odders-White E., Kalish C., Hoagland E. and Emory N. *Foundations of financial well-being: insights into the role of executive function, financial socialization and experience-based learning in childhood and youth. Journal of Consumer Affairs. 2015. Vol. 49. DOI: [10.1111/joca.12068](https://doi.org/10.1111/joca.12068).*
9. Mahendru M., Sharma G. and Hawkins M. *Toward a new conceptualization of financial well-being. Journal of Public Affairs. 2020. <https://doi.org/10.1002/pa.2505>.*
10. Voznyak H., Mulska O., Bil M., Radelytskyy Yu. *Financial wellbeing of households in instability. Investment Management and Financial Innovations. 2022. Vol. 19. P. 135–144. DOI: [10.21511/imfi.19\(1\).2022.10](https://doi.org/10.21511/imfi.19(1).2022.10).*
11. Vozniak H., Kaplenko H., Koval V., Druhova V., and Mulska O. *Financial self-sufficiency of Ukrainian territorial communities and local economic development: Modeling the causal relationship. Public and Municipal Finance. 2023. Vol. 12. P. 17–31. DOI: [10.21511/pmf.12\(2\).2023.02](https://doi.org/10.21511/pmf.12(2).2023.02).*
12. Васильціє Т. Г., Лупак П. Л., Волошин В. І. *Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам і забезпечення економічної безпеки України. Економіка України. 2021. № 2. С. 32–51. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>.*
13. Vieira K. M., Bressan A. A. and Fraga L. S. *Financial well-being of the beneficiaries of the Minha Casa Minha Vida program: Perception and antecedents. Revista de Administração Mackenzie. 2021. Vol. 22. P. 1–40. DOI: [10.1590/1678-6971/eRAMG210115](https://doi.org/10.1590/1678-6971/eRAMG210115).*
14. Ferrer-i-Carbonell A. *Income and well-being: an empirical analysis of the comparison income effect. Journal of Public Economics. 2005. Vol. 89. P. 997–1019. <https://doi.org/10.1016/j.jpu-beco.2004.06.003>.*
15. Philippas N. D., Avdoulas C. *Financial literacy and financial well-being among generation-Z university students: Evidence from Greece. The European Journal of Finance. 2020. Vol. 26. P. 360–381. <https://doi.org/10.1080/1351847X.2019.1701512>.*

16. Сидорчук А. Теоретичні засади оцінки фінансового стану домогосподарств. *Sworld Journal*. 2022. № 13 (2). С. 32–36. DOI: [10.30888/2663-5712.2022-13-02-041](https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-13-02-041)

17. Качула С. В., Лисяк Л. В., Терещенко Т. Є. Фінансова поведінка домогосподарств регіонів України як підґрунтя забезпечення їх стійкості в умовах економічної нестабільності. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2023. № 2. С. 108–115. <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-16>

References

1. CFPB Financial Well-Being Scale. Scale development technical report. Consumer Financial Protection Bureau. May 2017. Available at: <https://www.consumerfinance.gov/data-research/research-reports/financial-well-being-technical-report/>

2. Mahendru, M. (2021). Financial well-being for a sustainable society: a road less travelled. *Qualitative Research in Organizations and Management*, 16, 572–593. <https://doi.org/10.1108/QROM-03-2020-1910>

3. Sehwat, K., Vij, M., Talan, G. (2021). Understanding the path toward financial well-being: evidence from India. *Frontiers in psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.638408>

4. Cárdenas, S., Cuadros, P., Estrada, C., and Mejía, D. (2021). Determinants of financial well-being evidence from Latin America. *Caracas: CAF*. Available at: <http://scioteca.caf.com/handle/123456789/1794>

5. Hassan, M.F., Hassan, N.M., Kassim E.S., Said, Y.M.U. (2021). Financial wellbeing and mental health: a systematic review. *Studies of Applied Economics*, 39 (4), 1–22. <http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i4.4590>

6. Rahman, M., Isa, C. R., and Masud, M. M. (2021). The role of financial behaviour, financial literacy, and financial stress in explaining the financial well-being of B40 group in Malaysia. *Future Business Journal*, 52. <https://doi.org/10.1186/s43093-021-00099-0>

7. Chavali, K., Mohan Raj, P., Ahmed, R. (2021). Does financial behavior influence financial well-being? *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8, 273–280. DOI: [10.13106/JAFEB.2021.VOL8.NO2.0273](https://doi.org/10.13106/JAFEB.2021.VOL8.NO2.0273)

8. Drever, A., Odders-White, E., Kalish, C. Else-Quest, N., Hoagland, E. and Emory, N. (2015). Foundations of financial well-being: insights into the role of executive function, financial socialization, and experience-based learning in childhood and youth. *Journal of Consumer Affairs*, 49. DOI: [10.1111/joca.12068](https://doi.org/10.1111/joca.12068)

9. Mahendru, M., Sharma, G. Deep., Hawkins, M. (2020). Toward a new conceptualization of financial well-being. *Journal of Public Affairs*. <https://doi.org/10.1002/pa.2505>

10. Voznyak, H., Mulka, O., Bil, M., and Rade-lytskyy, Yu. (2022). Financial wellbeing of households in instability. *Investment Management and Financial Innovations*, 19, 135–144. DOI: [10.21511/imfi.19\(1\).2022.10](https://doi.org/10.21511/imfi.19(1).2022.10)

11. Vozniak, H., Kaplenko, H., Koval, V., Druhova, V., Mulka, O. (2023). Financial self-sufficiency of Ukrainian territorial communities and local economic development: Modeling the causal relationship. *Public and Municipal Finance*, 12, 17–31. DOI: [10.21511/pmf.12\(2\).2023.02](https://doi.org/10.21511/pmf.12(2).2023.02)

12. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Voloshyn, V. I. (2021). Stratehichni imperatyvy derzhavnoi polityky protydii hibrydnym zahrozam i zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Strategic imperatives of the state policy of countering hybrid threats and ensuring the economic security of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2, 32–51. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.02.032>

13. Vieira, K.M., Bressan, A.A., Fraga, L.S. (2021). Financial well-being of the beneficiaries of the Minha Casa Minha Vida program: Perception and antecedents. *Revista de Administração Mackenzie*, 22, 1–40. DOI: [10.1590/1678-6971/eRAMG210115](https://doi.org/10.1590/1678-6971/eRAMG210115)

14. Ferrer-i-Carbonell, A. (2005). Income and well-being: an empirical analysis of the compari-

son income effect. *Journal of Public Economics*, 89, 997–1019. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2004.06.003>.

15. Philippas, N.D., Avdoulas, C. (2020). Financial literacy and financial well-being among generation-Z university students: Evidence from Greece. *The European Journal of Finance*, 26, 360–381. <https://doi.org/10.1080/1351847X.2019.1701512>.

16. Sydoruk A. (2022). Teoretychni zasady otsinky finansovoho stanu domohospodarstv [Theoretical principles of assessing the financial condition of households]. *Sworld Journal*, 13, 32–36. DOI: [10.30888/2663-5712.2022-13-02-041](https://doi.org/10.30888/2663-5712.2022-13-02-041).

17. Kachula, S.V., Lysiak, L.V., Tereshchenko, T.E. (2023). Finansova povedinka domohospodarstv rehioniv Ukrainy yak pidhruntia zabezpechennia yikh stiikosti v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Financial behavior of households in the regions of Ukraine as a basis for ensuring their stability in conditions of economic instability]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia – Scientific View: Economics and Management*, 2, 108–115. <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-82-16>.